(Nro 231.)

ROZMAITOŚCI.

We Wtorek Nro. 115. 10. Października 1820.

RAPPORT RADY STANU

o dwuletnich czynnościach Rządu, czytany w Warszawie na drugiém posiedzeniu Izb połączonych dnia 14. Września r. b.

(Ciąg dalszy.)

Wydział Sprawiedliwości.

O skutkach działań w roku 1818 i 1819.

Nieprzerwanemu biegowi działań Sądowych i ciągley ich iednostayności przypisać należy obszernieysze skutki, iakie w upłynionych ostatnich dwóch latach w Wydziale tym otrzymanemi zostały. Skutki te okazuią się z następuiącey rachuby :

Sądownictwo Cywilne.

1. Sądy pokoiu zagodziły spraw w r. 1818. 3869.
— — — w r. 1819. 4593.
Odbyły Rad familiynych w r. 1818. 2738.
— — — w r. 1819. 2590.
2. Wszystkie Sądy Cywilne wydały wyroków w sprawach cywilnych
w roku 1818 — — 30,978
w roku 1819 — — 33,437.

Nie można atoli liczyć tyle rozsądzonych spraw ile wydanych zostało wyroków, raz dla tego, że w iedney sprawie zapada częstokroć więcey wyroków, aniżeli ieden, bo liczbę ich pomnażaią wyroki przygotowacze, przedstanowcze, i inne, drugi raz dla tego, że iedna sprawa przez dwie a często i trzy przechodzi Instancyie.

O liczbie spraw rzeczywiście ukończonych trudnoby było rzetelną podać wiadomość bez wprowadzenia ścisłego śledzenia każdey sprawy przez wszystkie Instancyie, i bez pomnażania dla tego pism i Urzędników taką kontrolę utrzymuiących, wszelako w bliskiem do prawdy podobieństwie o liczbie tey sądzić można, gdy się się zważy, ile w każdey Instancyi kończyć się musi spraw, kiedy w roku 1819 zapadło wyroków w Trybunałach I. Instancyi 13,922, w Sądzie zaś Appellacyynym tylko 1662, a w Sądzie Naywyższym 131. Naywiększa więc liczba spraw kończy się na wyroku pierwszey Instancyi, a ledwo setna przechodzi przez rozpoznanie Sądu Naywyższego.

Sprawy konkursowe i likwidacyyne z Rządów, Pruskiego i Austryiackiego zaległe.

Ukończonych zostało spraw konkursowych i likwidacyynych :
W roku 1818 — 40.
W roku 1819 — 83.

Pozostało wszystkich do ukończenia na rok 1820. 182.

Wasza Cesarsko - Królewska Mość w wydanych na petycyie Izby Poselskiey decyzyiach rozkazać raczyłeś podanie proiektu do prawa ku nadaniu prędszego biegu tym sprawom. Wydane w tym celu przez Namiestnika Waszey Cesarsko Królewskiey Mości postanowienie Administracyyne z dnia 22. Stycznia r. z. tyle okazało się skutecznem, że ustała potrzeba osobnego prawa, i że sprawy rzeczone wkrótce ukończonemi zostaną; w roku bieżącym mała iuż ich tylko pozostaie ilość.

Sądownictwo Kryminalne, Policyyne i Policyyno - poprawcze :

1. Wydziały Sporne Sądów Pokoiu odsądziły spraw policyynych do ich juryzdykcyi należących :
W roku 1818 — 13,395.
W roku 1819 — 13,931.
2. Sądy Policyi poprawczey odsądziły spraw :
W roku 1818 — 8173.
W roku 1819 — 10,063.
3. Sądy Kryminalne wydały wyroków :
W roku 1818 — 862.
W roku 1819 — 1126.
4. Sąd Appellacyyny w zastępstwie Sądu Kassacyynego wydał wyroków w sprawach Policyynych, Policyyno - Poprawczych i Kryminalnych :
W roku 1818 — 131.
W roku 1819 — 198.

W upłynionych latach 1818 i 1819 z

)(

przedstawionych do ułaskawienia Waszey Cesarsko-Królewskiey Mości osób 13 raczyłeś Wasza Cesarsko-Królewska Mość złagodzić karę osobom 7. Odmówiłeś ułaskawienia osobom 6.

Z osób zaś 499 do ułaskawienia Namiestnikowi Waszey Cesarsko-Królewskiey Mości przedstawionych, otrzymało darowanie, lub złagodzenie kary osób 301, odmówione zaś zostało złagodzenie osobom 198. Oprócz tego raczyłeś Wasza Cesarsko-Królewska Mość oznaczaiąc naywyższą swą dobroczynnością pobyt swóy w Warszawie w roku 1818 ułaskawić więźniów 11, a Xiążę Namiestnik w dopełnieniu naywyższey woli Waszey Cesarsko-Królewskiey Mości ułaskawił więźniów 20.

O Administracyi więzień mówić Rada Stanu będzie pod Wydziałem Spraw Wewnętrznych i Policyi, i tam liczbę więźniów podług szczegółowych wykazów umieści.

Administracyia Depozytów.

Lubo Administracyia Depozytów ciąży jeszcze Trybunały, wszelako dzieło uregulowania i ukończenia ich w upłynionych dwóch latach, znacznie posuniętém i do końca zbliżonem zostało.

To co Rząd Pruski w roku 1806 z depozytów w gotowiźnie uwiózł odzyskanem zostało w roku 1818 w summie 336,278 zł. Pol. resztę zaś pretensyi o depozyta do Rządu Pruskiego załatwiła Konwencyia z dnia 10/22 Maia 1819 r. a Rząd Królestwa Polskiego po nastąpionym obrachunku z Prussami zobowiązał się z Skarbu kraiowego pretensyie depozytowe zaspokoić, co też na początku teraźnieyszego roku 1820 w ten sposób nastąpiło, iż połowę należytości depozytowych Skarb depozytom w gotowiźnie zapłacił, drugą zaś połowę, w actywach hypotecznych depozytom przekazał.

Gotowizna ze Skarbu w zastępstwie Prus depozytom Trybunałów, Mazowieckiego, Płockiego i Augustowskiego zapłacona, wynosi summę 645,606 zł. Pol. i ta w miarę kończących się mass konkursowych i opiek, do których te depozyta należą, płaconą wierzycielom depozytowym zostaie.

Już poprzednio zdaiąc sprawę o petycyiach, wytłumaczyła się Rada Stanu Waszey Cesarsko-Królewskiey Mości względem funduszu praemiów, którego uchylenia żądała Izba Poselska. Nie pobiera się on od mass pupillarnych, iedynie tylko od kapitałów mass konkursowych. Administracyia depozytów wymaga officyialistów i kosztów, fundusz ten służy na ich zastąpienie. Uczyniony postęp w massach konkursowych i w regulacyi depozytów zapowiada bliskie oczyszczenie z nich Trybunałów, a wtenczas ustanie i pobór funduszu praemiowego.

Zaległe rachunki.

Nieporządek, w iakim Urzędnicy przeszłych Rządów opuszczaiąc swoie posady zostawili rachunki Sądowe, i początkowe nieobeznanie się kraiowych Urzędników z rachunkowością, zrządziły znaczne w rachunkach Sądowych zawikłanie, które w niektórych Sądach pomnożyło się w czasie zaburzeń woiennych, gdzie nawet papiery i rachunki zatraconemi zostały. Ciągłe usiłowania i Kommissyi Rządowey Sprawiedliwości i Izby Obrachunkowey tyle przecież skutkowały, że z 596 zalegaiących z końcem roku 1817 rachunków, iuż tylko z 23 Sądy w końcu roku 1819 obrachowanemi i pokwitowanemi nie zostały.

Wszakże są to po większey części Sądy pokoiu, które się z szczupłych funduszów na potrzeby Kancellaryi im przeznaczonych nie wyrachowały, a przeciwko którym dotąd środki rygoru zaniechanemi nie zostaną, dopóki ich usprawiedliwienie lub ustanowienie pewnego defektu nie nastąpi.

Działania Kommissyi Hypoteczney ustanowioney w wykonaniu prawa na ostatniém posiedzeniu Seywowem uchwalonego.

Koleyne urządzenie hypotek prawem Seymowem z roku 1818 uchwalone, zaczęło się w Woiewództwie Mazowieckiem dnia 1. Lipca 1819 roku. Z strony Rządu użytemi zostały wszelkie środki, aby prawu przez Seym uchwalonemu zadosyć się stało; iakoż w rzeczy samey w terminie rocznym przez prawo ustanowionym, wszyscy właściciele i wszyscy pretensyie hypoteczne maiący wywołanymi zostali do popisywania się z ich prawami.

Winna tu wszakże Rada Stanu uczynić Waszey Cesarsko-Królewskiey Mości otwarte wyiaśnienie, iakie wydatki wykonanie prawa tego za sobą pociąga.

Prawo Seymowe uwolniło wyraźnie tylko wpisywanie taynych hypotek od opłaty stępla, nie uwolniło zaś wyraźnie od niey innych Aktów. Chcąc więc usunąć wszelką względem opłat wątpliwość, a oraz interessantom przynieść wszelką ulgę, iaka tylko z stanem Skarbu pogodzić się dała, uwolnił Xiąże Namiestnik przez postanowienie swoie z dnia 10. Lipca 1819 r. wszelkie działania zmierzaiące do pierwiastkowego zaprowadzenia hypotek od wszelkiey opłaty tak dla Skarbu iak i dla Urzędników, zastrzegaiąc tylko

Skarbowi zwrót gotowych wydatków przez niego zaliczonych na sprawienie ksiąg, papieru i inne potrzeby. Nie miał Rząd zupełney pewności ile papier, oprawa ksiąg i inne wydatki wznosić będą, i dla tego wydatki te, iako przy pierwiastkowem regulowaniu hypotek obliczyć się nie daiące, Skarb Waszey Cesarsko-Królewskiey Mości na Kommissyią hypoteczną Woiewództwa Mazywieckiego zaliczył; teraz dostawa papieru i oprawa ksiąg przez Kommissyią Hypoteczną Województwa Mazowieckiego za zniesieniem się z Radą Obywatelską przez licytacyią in minus wypuszczona, wykryła, iż papier z oprawą księgi hypoteczney 27 zł. Pol. kosztować będzie. Kommissyia Sprawiedliwości przedstawiła Xięciu Namiestnikowi potrzebę ściągnienia tego wydatku przez Skarb zaliczonego, od właścicieli i wierzycieli hypotecznych, i oczekuie postanowienia w tey mierze.

Raczysz zapewne Wasza Cesarsko-Królewska Mość uznać, iż wydatek ten inaczey urządzonym bydź nie mógł, gdyby go albowiem Skarb bez zwrotu od właścicieli i wierzycieli ponosić musiał, nie mogłoby się bez nowego na kray nakładu obeyść, a ten co do hypotek nie mógłby bydź sprawiedliwiey i stosowniey nałożony, iak na właścicieli i wierzycieli, którzy naywięcey i bezpośrednio na urządzeniu hypotek zyskuią.

(Dalszy ciąg nastąpi.)

Państwo Aszantysów w Afryce.

(Ciąg dalszy.)

Te iednakowe zwyczaie, tak Aszantysów iako też Abistynczyków, które się zanadto z sobą zgadzaią, ażeby były uważane za traf przypadkowy, mogłyby iuż same przez się być dostateczne do wyprowadzenia wspólnego wypływu tych ludów, lecz daleko więcey podobieństwa do prawdy nabiera ten wniosek, gdy rozważemy, że w obyczaiach i zwyczaiach Aszantysów wiele rysów spostrzegać się daie, które nam starożytnych Egipcyian przypominaią i z tego powodu każe się także Bodwich domyslać, ze Etiopczycy, których wnukami są Aszantysowie, w bardzo bliskich stosunkach z Egipcianami zostawać musieli. (Nam się zaś zdaie, iż to podobieństwo dwóch narodów bardziey przeciwne od Bowdicha twierdzenie starożytnych autorów dowodzi, iakoby Egipcianie od Etiopczyków pochodzili; a ten domysł potwierdzaią tak w Mumiach dobrze zachowane fiziognomie narodowe, iakoteż profile murzyńskie, i inne w nowszych czasach od Seetzera wyszukane okoliczności.) Co Herodot o Egypcianach opowiada, że tylko pod gołem niebem pożywaią, wszystkie zaś inne potrzeby natury w swoich domach zaspokaiaią, znachodziemy także u Aszantysów (i to tylko w tym, a w żadnym innym Murzyńskim narodzie.) Podobnie starożytnym Egipcianom zapuszczaią Aszantysowie na znak załoby brodę i włosy; wprawdzie nie balsamuią umarłych lecz zachowuią ich ciała od zepsucia przez częste kadzenia. Biały kolor uważaią podobnie Egipcyianom za święty. Xięża Aszantysów noszą białe suknie, i oprócz tego na całem ciele biało się maluią, a posądzeni, za niewinnych uznani, otrzymuią wolność w podobnem odzieniu. Podczas wielkich uroczystości występuią: Król i pierwsi urzednicy w białych szatach.

Podobnie Egipciianom karmią Xięża u Aszantysów święte krokodyle z białemi kurczętami. Każda rodzina wstrzymuie się od iedzenia pewnego gatunku zwierząt, iedna do mięsa wołowego, druga od baraniny i t. p. przez co iak Herodot o Egypcianach mówi, którzy także w używaniu ten zwyczay mieli, tyle oddzielnych kast pomiędzy ludem powstało. Chociaż sposób budowania Aszantysów, którzy lekkie i drewniane domki stawiaią, nie może wzniecić przypomnienie o Egipcyianach i ich piramidach, iednakże dla tem większego okazania zgodności w zwyczaiach tych ludów potrzeba tu wspomnieć, że pomiędzy świętemi narzędziami Aszantyssów zawsze się pewna figura znayduie, która zupełnie iest podobną do Izidy Egipcyian.

Zwróćmy teraz cokolwiek naszą uwagę na politykę tego znakomitego ludu. Król nieograniczony Władca, zapewnia się o wierności i posłuszeństwie swoich pierwszych urzędników tym sposobem, że często iednego z ich dzieci na swoiem dworze wychowywać każe, a natomiast porucza im wychowanie iednego z swoich. Scisle pilnuią rządców w odległych prowinciach, a ieżeli powstaną przeciwko tymże użalenia, nie tak prędko zwykł Król swoią niechęć okazywać, lecz wprzód oddala oskarzycielów od mieysca pobytu oskarżonych rządców, a dla zwiedzenia oskarzonego wyznacza skrzywdzonym mieszkanie w stolicy. Często się trafia, że po upłynieniu kilku lat, gdy iuż rządca mniema, że iego oskarzyciel nie znayduie się między żyiącemi, raptownie mu go przedstawiaią, a gdy natenczas w pomieszaniu do wszystkiego

się przyznaie, nieochybnie podpada karze śmierci ieżeli dostatki, wpływy i wielkie podarunki nie zdołaią mu życia ocalić.

Ogólnie wziąwszy łagodzi u Aszantysów złoto każdy występek, a Monarcha odziedzicza prawnie wszystkie skarby po swoich poddanych. Równie staie się Królewską własnością każde złoto które na targach lub innych publicznych mieyscach z nieostrozności lub iakiego przypadku na ziemię spada — a nikomu nawet właścicielowi nie dozwolono pod karą smiercią nazad go sobie przywłaszczać. (Szczególne prawo!)

Tym sposobem upadłe złoto, przez deszcze skupione i ziemią przykryte uważa się iako święta i nietykalna własność Królewska. Teraźnieyszy Król dopiero dwa razy nakazywał podobne żniwo złociste dla swoiego skarbca, iednakowoż wynosiła zdobycz każdego razu w wartosci 60,000 franków!... Ten dochód królewski wraz z przychodem złota przeznaczonego na zakopanie razem z członkami rodziny Królewskiey iest uważany za świętą własność, i tylko w nadzwyczaynych wypadkach, kiedy nieuchronną potrzeba Państwa wymaga, może być użytym. Podobne urządzenie nabiera szanowną i polityczną postać, i okazuie Rząd w mniey barbarzyńkiem świetle.

Król nie chce, ażeby się zdawało, iakoby opłacał swoich pierwszych urzędników, zostawia im więc tyle tylko złota ile potrzeby do utrzymania domu wywagaią; lecz ilość tego złota mierzy się Królewską wagą, Która o trzecią część iest ważnieyszą, iak pospolicie używana w handlu, a tym sposobem stanowi owa trzecia część istotną płatę urzędników dumnego Króla Murzyńskiego. Jeżeli Król którego z swoich dowodzców innym wyższym urzędem wyszczególnić chce, natenczas pożycza mu o kilka lat naprzód pewny kapitał, ażeby się przez handel zbogacił, i tym sposobem do owego urzędu usposobił. Kto się w tym razie w przeciągu lat trzech nie zbogaci, bywa oddalonym od służby iako człowiek bez talentu i zdolności. To urządzenie ostatnie nie zadziwi, gdy się dowiemy, że prawny procent u Aszantysów wynosi 33 1/3 za dni czterdzieści! procent przewyższaiący o wiele lichwę starożytnego Rzymu. Brutus nie kazał sobie więcey zapłacić od pieniędzy pożyczonych sprzymierzencom Rzeczepospolity iak tylko 88 procentu za ieden rok. —

Jeżeli który z Aszantyssów drugiego na głowę Króla zaklina (co się tylko w przypadkach wielkiego i nieznośniego uciemiężenia przytrafić może), ażeby mu zycie odiął, natenczas obowiązanym iest ten, którego swoim zabóycą oznaczył śmierć mu zadać, ponieważ podobna przysięga, gdyby nie była spełniona pociągnełaby za sobą podług panniącey opinii śmierć Króla. Pomimo tego przynależy krewnym zabitego prawo pociągać zabóycę do sądu, a tym sposobem zarabiaią sobie podług praw Aszantyskich nie iedną sztukę złota.

Równie może nawet naylichszy niewolnik zaprzysiądz, że Król tego lub owego zabiie, a Król musi spełnic tę przysięgę. Tym sposobem znayduią się często nayznacznieysze osoby Królestwa w przykrem położeniu, lada niewolnik może im sprawić wiele mozołu a iedynie tylko wielkie dostatki i mocne związki z Dworem mogą poniekąd ochronić od tego wkorzenionego zwyczaiu. Chociaż podobne zaprzysiężenia wystawiaią tego, który ie podeymuie na utratę życia, iednakże do tego iedynego środka kładącego tamę uciemiężeniom magnatów, ucieka się nieraz chciwy zemsty Murzyn, przyzwyczaiony od wczesney młodości spoglądać na smierć obojętnem okiem. Niektórzy dla uniknienia ciężarów niewoli poświęcaią swoie życie Królowi; przepędzaią na tenczas dnie swoie spokoynie na Dworze, lecz ich życie zawisło od życia Monarchy — gdyż na grobie Króla poświęcaią ich cieniom zmarłego.

Religiia tego ludu zostaie w zgodności z iego polityką. Wprawdzie wierzą Aszantysowie w iednego Boga i w posmiertne życie, lecz także mocno są przywiązani do rożnych zabobonów właściwych tak Negrom iak i Maurom. Różne małe gliniane amulety ważą z złotem, i mniemaią, że te wielki wpływ maią na ich przeznaczenie — ten zabobon przypomina podobne gliniane bożyszcza używane w grobowcach Egipcyian — albowiem udaią Aszantysowie, iakoby swoie amuletę z ziemi wykopali. Ofiary ludzkie są bardzo w zwyczaiu, i przy każdey uroczystości nie są zaniedbane. Bowdich uważa, że zniesienie handlu niewolnikami znacznie te ofiary pomnaża, albowiem mieszkancy owych okolic, którzy dla sprzedawania nam swoich niewolników w ustawiczney walce z sobą zostawali, teraz swoich niewolnikow morduią, ażeby ich daremnie nie karmili. Jednakże w nadziei, że zniesienie handlu niewolnikami w Europie podobnie iak i systemat kontinentalny tylko przemiiaiącemi bydź mogą, nie poprzestaią swoich łowów na ludzi.

Dokończenie nastąpi.

Redakcyia F. Krattera. — Drukiem J. Pillera.